

at de ikke have nogen anden Ret end den, Staten eller den lovgivende Magt vil overdrage dem, og, naar den har overdraget dem deres Ret, saa kan den ogsaa betage dem den igjen. Dette vil jeg bemærke forelobigt.

Jeg er gaaet ud fra den Ansæelse, idet jeg forelagde dette Forslag, at Underviisningen og Opdragelsen har sit naturlige og rette Hjem i Huseve, at Pligterne i saa Henseende nærmest paaligge Forældrene og de huuslige Forhold, men Forholdene udvikle sig let saaledes, at man ikke kan nøies dermed; det huuslige Forhold bliver let saaledes, at man ønsker at føre Underviisningen et andet Sted hen, selv om man maa erkjende, at det opdragende Element i Hjemmet kan være godt og hensigtsmæssigt, men jeg troer ogsaa, at, idet man søger den udenfor, saa maa man slutte Ordningen saa nøie som muligt til de naturlige og hjemlige Forhold, og at man navnlig gjør Underviisningen saa fri og naturlig som muligt. Jeg troer ikke, at Staten er berettiget til at træde hemmende eller tvingende herind, den kan kun være besøiet til at træde til i det Tilfælde, at Underviisningen indslaaer paa en for Staten og det Offentliges Vel gal og forværvelig Wei, men, saalænge den ikke gjør det, troer jeg, at Staten ikke har Noget dermed at bestille. Man kan jo svare, og det veed jeg meget vel, at man kan stille sig paa det patriarkalske, paa den faderlige Omsorgs Standpunkt og sige: „vi maae tage den fattige og uoplyste Almue under Armene; den forstaaer sig ikke paa sit eget Vel; man maa tvinge den ind under os; thi vi alene vide det Rette, vi vide, hvad der er gavnligt for dem,“ men det er ikke min Troesbetsendelse. Staten har ikke her sluttet sig til den naturlige Udvikling, den er traadt op imod den, den har tilladt sig at paalægge den naturlige Udvikling en Tvang, ikke alene den Tvang, at sende Børnene i de Skoler, som Staten har anordnet oprettet for Communens Penge, men ogsaa en Tvang til at lære bestemt, saaledes som Staten opstiller. Jeg sigter ikke her til den religiøse Underviisning — jeg beskænder mig ikke, og det være mig tilladt at sige det i Paranthes, til den Mening, som troer, at man skal løsrive den religiøse Underviisning

fra Skolen, jeg troer, at man der skal beholde den indtil et vist Standpunkt, — men dertil, at man er traadt op paa den Maade, at man har sagt: I skulle selv besøke Skolevæsenet, men vi (Staten) skulle stille en Autoritet, som skal ordne det Hele og paasee, at nepop det skeer, som vi ville, og til en saadan Autoritet har man valgt Folk, som slet ikke have nogen større Competence til at bedømme Underviisningen end hvilkensomhelst anden dannet Mand i Menigheden. Et æret Medlem af Amtssole- directionen indrømmede villigt iffor, at det var en Sag, som Amtmanden ikke kunde befatte sig synderligt med, fordi han ikke synderligt forstod sig paa den; flere Provster indrømme selv, at de heller ikke besidde sær Fagkundskab, og dog vil man ikke gaae ind paa at lade denne Autoritet træde tilside for en Autoritet, som valgtes af selve Folket; thi, siger man, det kan ikke gaae an, den maa blive. Jeg troer ogsaa at have en god Støtte for Forslaget i vor Grundlov, som tilføjer Communerne Ret til at bestyre deres egne Anliggender under Statens Tilfyn; thi mere forlanges her heller ikke, Staten har jo sit Tilfyn med Skolevæsenet, naar det kommer ind under de nuværende Amtsraad, hvori der sidder idetmindste een Repræsentat for Staten. Ja, siger man, men det gaaer meget godt, som det nu er, hvem kan nægte det, siden 1814 er Oplysningen gaaet betydeligt frem, men at Oplysningen er gaaet betydeligt frem, det beviser aldeles Intet. Skolevæsenet har ikke noget Sted været overladt til sin naturlige Udvikling, Staten er traadt hindrende og hemmende til; man vilde først da kunne føre Beviser, naar man ved Siden deraf kunde opstille en friere Udvikling her i Landet; men det kan man ikke. Det skulde da ogsaa være underligt, om, medens alt Andet er gaaet frem, Skolevæsenet alene skulde være gaaet tilbage. Den Fremgang, som er skeet med Hensyn til den yngre Slægt, har Skolen havt sin Deel i, men Folkeanden, den vaagnende Folkeand har havt en ligesaa betydelig og maafee en større Deel deri, og det, at interessante Folkefrister ere blevne let tilgængelige og ere komne ud i Publikum, det har man vurderet for lidt, naar man regner Staten Skolevæsenet tilgode,